VERHAAL van GELDERLAND

VRIJWILLIGERS & GESCHIEDBEOEFENAARS

COLOFON

Dit is cahier 2 van een reeks van vier cahiers. De overige drie cahiers hebben betrekking op de invalshoeken 'beschrijven', 'betrekken musea' en 'bereiken'.

Opdrachtgever:
Provincie Gelderland

Samenstelling:
Jette Janssen, Liesbeth Tonckens, Margriet van Leeuwen, Maud Heldens, Lian van der Zon, Tim Stapel en Else Gootjes.

Vormgeving:
Tessa Dix, Dix Design

Arnhem maart 2018

Het doel van Verhaal van Gelderland is het op diverse en vernieuwende manieren beschrijven van lokale, regionale en provinciale Gelderse geschiedverhalen op een samenhangende manier. Door mensen uit allerlei disciplines daarbij te betrekken zullen er nieuwe en inspirerende samenwerkingsvormen ontstaan.

Betrokken vrijwilligers zijn cruciaal om het Verhaal van Gelderland te kunnen vertellen. De website erfgoedvrijwilliger.nl brengt erfgoedorganisaties en –vrijwilligers met elkaar in contact. Iedereen kan een steentje bijdragen aan Verhaal van Gelderland. We begeleiden historische verenigingen naar de toekomst, zodat de lokale geschiedschrijving wordt veiliggesteld. De tijdschriften van historische verenigingen worden gedigitaliseerd, zodat we geen enkel lokaal, regionaal of provinciaal verhaal meer missen.

Erfgoed Gelderland · STORIA bureau voor historische projecten · de Bibliotheek Arnhem · ERF GOED CENTRUM · Radboud Universiteit · omroep gld

VERHAAL van GELDERLAND

INHOUD

ERFGOEDVRIJWILLIGERS IN GELDERLAND 4
WWW.ERFGOEDVRIJWILLIGER.NL
WEBSITE VOOR VACATURES IN DE ERFGOEDSECTOR 5

DOORONTWIKKELEN WEBSITE 5
INVESTEREN IN DE TOEKOMST VAN DE WEBSITE 6

NETWERK ERFGOEDVRIJWILLIGERS GELDERLAND 7

NAAR EEN GELDERS NETWERK 7
DOELGROEP 8
ERFGOEDVRIJWILLIGERS DOEN BELANGRIJK WERK 9
MIDDELEN EN MEDIA 10
ORGANISATIESTRUCTUUR 10
OMSCHRIJVING VRIJWILLIGERSWERK 11

VERSTERKEN HISTORISCHE VERENIGINGEN 14
"WIE ZIJN WIJ EN VOOR WIE ZIJN WIJ ER?"

KENMERKEN 14
PILOT 14
ACTUELE ZORGEN 14
ONDERSTEUNING 15

HET DIGITALE LOKALE VERHAAL 16
DE LOKALE GESCHIEDENIS IN BEELD

GELRIANA 16
SAMENWERKING 17
DOELSTELLING & RESULTAAT 17
DIGITALISERING 18
PILOT OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING GROENLO 18
TOEKOMST 19

ERFGOEDVRIJWILLIGERS IN GELDERLAND

ELSE GOOTJES & JETTE JANSSEN

Stel je voor dat het Verhaal van Gelderland overal in de provincie te beleven, te zien en te horen is. Daar zijn vele (vrijwillige) mensenhanden voor nodig, voor en achter de schermen.

Grote en kleine musea hebben moeite met het vinden van vrijwilligers. Ook historische verenigingen, monumentenorganisaties, bibliotheken en bezoekerscentra komen soms in de knel omdat ze niet voldoende menskracht hebben. Deuren die niet open gaan, besturen zonder slagkracht, samenwerkingen en vernieuwingen die niet kunnen worden aangegaan, allemaal wegens tijdgebrek en tekort aan mensen. De organisatie-PR en actieve werving van vrijwilligers blijft vaak liggen: geen tijd! Een vicieuze cirkel. Want zonder moderne PR en aanwas van nieuwe (en jongere) vrijwilligers zal de organisatie niet groeien (of bloeien).

In 2009 en 2016 publiceerden Movisie, Erfgoed Gelderland, Stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten en het VSBfonds rapporten over vrijwilligerswerk in Nederlandse musea. Uit deze rapporten blijkt dat vrijwilligers een sleutelrol spelen in de museale sector. Hoewel het rapport zich enkel richt op musea, helpen de uitkomsten ervan een beeld te vormen van de stand van het vrijwilligerswerk in de gehele erfgoedsector. De belangrijkste terugkerende thema's bij de inzet van (erfgoed)vrijwilligers zijn:

- Tekort (40% van de musea heeft te weinig vrijwillige krachten)
- Vergrijzing (de gemiddelde erfgoed-vrijwilliger is 60 jaar of ouder)
- Kwaliteit en professionaliteit

Een korte gerichte deskresearchsessie naar vacatures leverde resultaten op bij de volgende organisaties: Streekmuseum Tweestromenland, Muzieum, Airborne museum, Van 't Lindenhoutmuseum, Driels Museum, Stadskasteel Zaltbommel, Slot Loevesteijn, Kasteel Amerongen, Stichting Vrienden van de Gelderse Molen, Historische Vereniging Steenderen en Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem (elf organisaties). Zij zijn op zoek naar vrijwilligers voor onder andere: rondleidingen, educatie, gastvrouw/heerschap, opzetten van een moestuin, webredactie, PR-zaken, evenementen, museumstukken schoonhouden, molenbeheer, bestuurstaken en diverse werkgroepen.

Erfgoed Gelderland werkt vanuit een hecht netwerk van ruim 175 erfgoedorganisaties en draagt bij aan de versterking van het brede erfgoedveld door kennisdeling te stimuleren, in te

spelen op trends en ontwikkelingen en bovenregionale en multidisciplinaire samenwerkingsprojecten te initiëren.

Om hier ten volle van te kunnen profiteren hebben de aangesloten leden voldoende menskracht nodig. Een groot deel van de Gelderse erfgoedinstellingen heeft een tekort aan vrijwilligers.

Daarom bundelt Erfgoed Gelderland de krachten in een provinciaal netwerk van erfgoedvrijwilligers, aangestuurd door een provinciale coördinator met als middel de website erfgoedvrijwilliger.nl.

WWW.ERFGOEDVRIJWILLIGER.NL

Website voor vacatures in de erfgoedsector

MAUD HELDENS & JETTE JANSSEN

Aanleiding

Vacatures bij musea, historische verenigingen, bibliotheken, bezoekerscentra en archieven zijn voor iemand die niet thuis is in het erfgoedveld lastig te vinden. Maar ze zijn er, in overvloed. Daarnaast hebben we in het werkveld van diverse vrijwilligersgroepen begrepen dat er behoefte is aan een platform om met elkaar in contact te komen. Daarom initiëren we een platform dat voldoet aan de vraag van onze achterban: een gratis website voor vacatures en korte klussen bij erfgoedinstellingen.

Website erfgoedvrijwilliger online

De website erfgoedvrijwilliger.nl is dé portal met alle informatie over erfgoedvrijwilligerswerk in Gelderland. De website is gemaakt in samenwerking met web-bureau Infocaster uit Arnhem. De website staat live en de vacatures komen al binnen. De Gelderse erfgoedinstellingen kunnen zelf een vacature indienen en na een korte redactieslag bij Erfgoed Gelderland via het CMS, staat de vacature online. Een geïnteresseerde vrijwilliger kan via de website direct solliciteren of contact opnemen met de desbetreffende instelling. Erfgoed Gelderland deelt de vacatures via diverse kanalen zoals de nieuwsbrief, Facebook en Twitter.

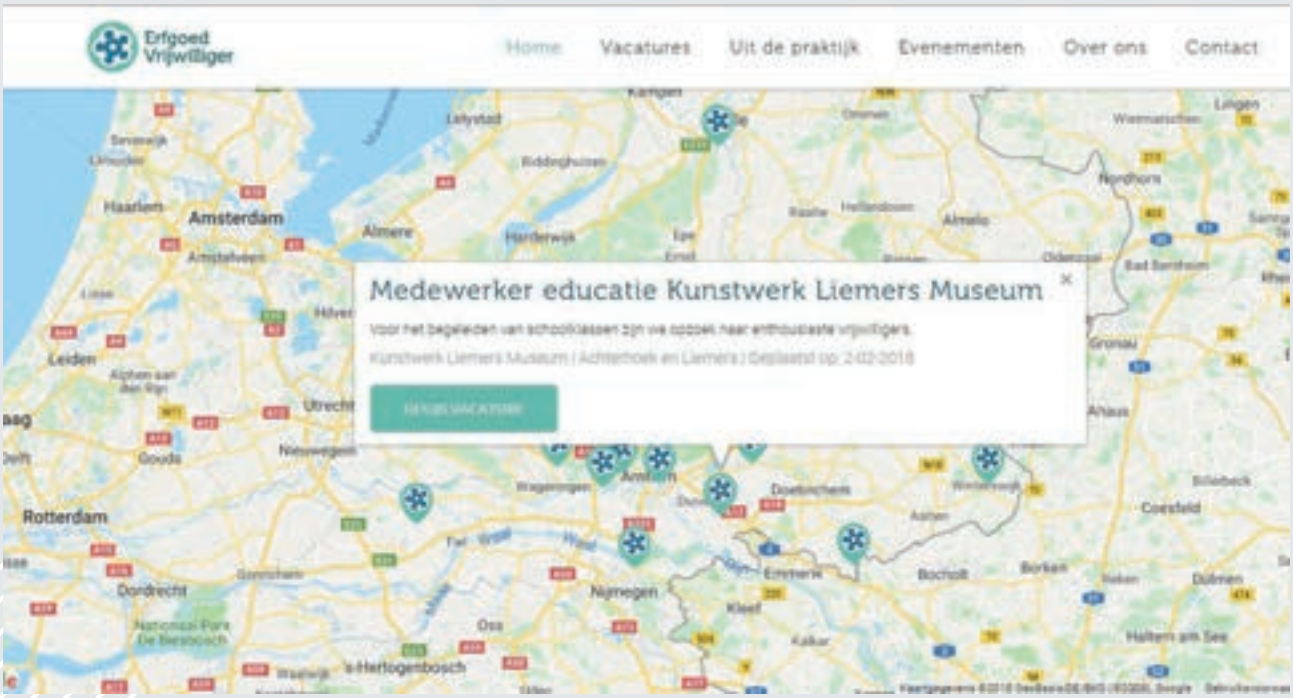
Doorontwikkelen website

De website staat en de basis is goed. We hebben met het startbudget van Verhaal van Gelderland een platform neer kunnen zetten waarmee we vacatures in Gelderland nog beter uit kunnen lichten. Het verzamelen op en verspreiden vanuit één plek was de uitdaging, en dat is gelukt. Tegelijkertijd moet de website straks ook fungeren als een inspirerend platform; met vrijwilligers die in het zonnetje worden gezet of vrijwilligerswerk dat in beeld wordt gebracht. Daar hebben we al een start mee kunnen maken door middel van de rubriek 'uit de praktijk'.

Investeren in tijd zal nog meer interviews opleveren die aanstekelijk kunnen werken, die motiveren om vacatures te plaatsen, om werk te zoeken en om vrijwilligers in het zonnetje te zetten. Investeren in beeld en video zal van de website een dynamischer geheel maken. Het is de bedoeling dat er een beeld wordt gegeven van diverse soorten van vrijwilligerswerk en van vrijwilligers van verschillende leeftijden. Door jonge mensen in beeld te brengen, kunnen we met de website laten zien dat vrijwilligerswerk ook cv-building betekent. Om uitwisseling en interactie te stimuleren tussen instellingen en vrijwilligers en vrijwilligers onderling, is het handig om daar een plek voor te creëren. Een Facebookpagina inrichten en faciliteren zou daar een prima oplossing voor zijn.

Google Grants, SEO, Google Analytics

Erfgoed Gelderland heeft een Google Grants account. Daarmee kunnen we gratis advertenties inrichten voor Google. De website erfgoedvrijwilliger.nl kunnen we aan die account toevoegen. Mensen die via Google zoeken naar vacatures in bijvoorbeeld musea, krijgen dan een advertentie van erfgoedvrijwiliger.nl te zien. Tegelijkertijd betekent dat ook dat we de SEO van de website op orde moeten brengen. Met Google Analytics kunnen we de paginabezoeken inzien en analyseren. Op basis daarvan kunnen we verbeteringen doorvoeren op de website.

INDICATIE KOSTEN

De komende jaren (juli 2018-juli 2021) is een bedrag van €14.600,- per jaar nodig voor het op een goede, aansprekende manier in de lucht houden van erfgoedvrijwilliger.nl. Na deze periode moet er een keuze gemaakt worden of de website tot de reguliere taken van Erfgoed Gelderland gaat behoren. Dit jaarlijkse bedrag is nodig voor de redactie van vacatures en interviews met vrijwilligers, technisch onderhoud: hosting en service, garantiepakket, jaarlijkse doorontwikkelpunten, communicatie: Facebook / Twitter pagina, Google Advertising, Google Analytics, SEO, communicatie intern en extern en verrijking van de website met korte video's 'Uit de praktijk' en foto's 'Uit de praktijk'. Van dit jaarlijkse bedrag is €9000,- bestemd voor personeelskosten. Voor de periode juli 2018 tot en met juli 2021 komt het totaalbedrag voor dit project daarmee uit op **€43.800,-**

Investeren in de toekomst van de website

Het redigeren van vacatures kost tijd: zijn de teksten goed ingevoerd, kloppen alle gegevens, is er een afbeelding beschikbaar? Deze redactietijd ligt bij Erfgoed Gelderland, in de jaarplanning moeten daar uren voor gereserveerd worden. De medewerker van Erfgoed Gelderland die daar verantwoordelijk voor wordt, moet ook nauw samenwerken met de algemene communicatiemedewerker van Erfgoed Gelderland voor het opnemen van vacatures in de nieuwsbrief. Daarnaast moeten de adviseurs op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen en vacatures, zodat ze de website onder de aandacht brengen tijdens gesprekken met erfgoedinstellingen en organisaties. Erfgoed Gelderland moet ook uren in de planning opnemen voor contact met het web-bureau over het beheer en doorontwikkeling van de site.

NETWERK ERFGOEDVRIJWILLIGERS GELDERLAND

LIAN VAN DER ZON

Het werven van nieuwe (jongere) vrijwilligers begint bij een sterk verhaal. Een provinciaal netwerk zet erfgoedvrijwilligerswerk doeltreffend op de kaart. Als gezicht van alle erfgoedvrijwilligers in Gelderland kan het netwerk met een duidelijke en krachtige boodschap naar buiten treden. Zo wordt het maatschappelijke belang van vrijwilligerswerk binnen de erfgoedsector bekend bij een groter publiek (van potentieel nieuwe vrijwilligers). De voordelen van werken als erfgoedvrijwilliger moeten duidelijk en aantrekkelijk zijn voor een brede en jongere doelgroep.

Voor afzonderlijke erfgoedinstellingen is het vaak lastig om scholing te bieden aan hun vrijwilligers. Door het bundelen van krachten in een provinciaal vrijwilligersnetwerk kunnen vrijwilligers zich blijven ontwikkelen en professionaliseren. Het netwerk biedt regelmatig relevante cursussen en trainingen aan om het kwaliteitsniveau van haar vrijwilligers te waarborgen. Vrijwilligers in het netwerk worden met elkaar in contact gebracht om kennis te delen.

Voorgeschiedenis netwerk erfgoedvrijwilligers

Erfgoed Gelderland bouwt al een aantal jaar aan een sterk vrijwilligersnetwerk in de erfgoedsector. Sinds 2008 begeleidt zij bijvoorbeeld de Oral History Werkgroep Gelderland (OHWG) samen met Stichting Landschapsbeheer Gelderland. De vrijwilligers uit deze werkgroep zijn opgeleid tot oral history interviewers. Bij projecten van Erfgoed Gelderland helpen de oral history vrijwilligers mee met het optekenen van persoonlijke verhalen.

Erfgoed Gelderland constateert bij haar achterban een groeiende behoefte aan een brede groep vrijwilligers met uiteenlopende competenties waarop een beroep gedaan kan worden. Ook is vrijwilligersmanagement een terugkerend thema bij Gelderse erfgoedinstellingen. Hoe bind je je vrijwilliger, wat heb je ze als erfgoedinstelling te bieden? Daarom richtte zij eind 2015 de Historische Werkgroep Gelderland (HWG) op. De Historische Werkgroep Gelderland richt zich op het ondersteunen van historisch onderzoek in de breedste zin van het woord. De werkgroep vormt een goede basis voor de ontwikkeling van een provinciaal netwerk van erfgoedvrijwilligers.

NAAR EEN GELDERS NETWERK

Het netwerk staat open voor alle vrijwilligers in Gelderland die werkzaam zijn of willen worden in de erfgoedsector. Dat kan variëren van een vrijwilliger die af en toe

archiefonderzoek doet voor een historische vereniging tot een vrijwilliger die eens per week gastvrouw is in een lokaal museum. Het netwerk wil het gezicht zijn van alle erfgoedvrijwilligers in Gelderland. Om dit te realiseren worden de oorspronkelijke naamgeving en doelstelling van de Historische Werkgroep Gelderland aangepast en verbreed.

Naamgeving: Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland

Een divers netwerk is een sterk netwerk. Daarom krijgt het netwerk de naam 'Erfgoedvrijwilligers Gelderland', om te expliceren dat alle vrijwilligers uit het veld welkom zijn. De kracht en het kunnen van de vrijwilligers is altijd het uitgangspunt. Fotografen, interviewers, filmmakers, archeologen, schrijvers, of anderen die een steentje willen bijdragen aan het behoud, uitdragen en verrijken van het erfgoed in Gelderland zijn van harte welkom.

Missie en doelstellingen

Het Gelderse erfgoedvrijwilligersnetwerk heeft de volgende missie(s):
- Het vergroten van participatie en verbondenheid op het gebied van erfgoed door het werven van nieuwe leden;
- Het ondersteunen, verrijken, en versterken van het gehele Gelderse erfgoedveld;
- Het verbinden en professionaliseren van erfgoedvrijwilligers in Gelderland.

Om dit te realiseren moeten de volgende doelstellingen worden behaald in het eerste jaar na lancering:
- Ten minste 100 erfgoedvrijwilligers zijn betrokken bij het provinciale netwerk;
- Alle ruim 175 leden van Erfgoed Gelderland zijn op de hoogte van de voordelen van het netwerk voor hun eigen vrijwilligers;
- Er zijn minimaal twee bijeenkomsten georganiseerd voor de aangesloten erfgoedvrijwilligers;
- Leden van Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland hebben de mogelijkheid gehad bij te kunnen dragen aan maatschappelijk relevant werk;
- Potentieel nieuwe doelgroepen zijn geïnformeerd over de voordelen van werken als erfgoedvrijwilliger.

Doelgroepen

Binnen Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland zijn de volgende doelgroepen te onderscheiden: erfgoedvrijwilligers, vrijwilligersorganisaties en afnemers. De erfgoedvrijwilligers zijn de belangrijkste doelgroep. Zij bepalen voor het grootste deel het succes van Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland.

DOELGROEP

De doelgroep bestaat zowel uit bestaande vrijwilligers als uit potentiële vrijwilligers. Bestaande vrijwilligers zijn al werkzaam als vrijwilliger in het erfgoedveld. Deze groep kan worden opgesplitst in verschillende doelgroepen: vrijwilligers in Gelderse musea, bibliotheken, archieven en andere erfgoedinstellingen werkzaam op het gebied van onder meer bestuur, behoud en beheer, onderzoek, (publieks) communicatie of educatie, re-enactmentgroepen (met jonge leden), (vrijwillige) coördinators van erfgoedvrijwilligers en amateurhistorici verbonden aan historische verenigingen.

De potentiële vrijwilliger

De potentiële vrijwilliger is nog niet werkzaam in de erfgoedsector. Potentiële erfgoedvrijwilligers kunnen worden gezocht binnen de volgende doelgroepen:
- Inwoners van Gelderland met interesse in de Gelderse geschiedenis
- Studenten geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen
- Studenten geschiedenisleraar aan de Hogeschool Arnhem Nijmegen
- Jonge of net afgestudeerde historici (via Jonge Historici)

Profielschets (potentiële) erfgoedvrijwilliger:
- Heeft affiniteit met erfgoed (gebouwen, verhalen, objecten, tradities);
- Is ten minste 4 dagen per kwartaal beschikbaar;
- Is bereid te reizen binnen de provincie;
- Heeft ervaring of wil dit opdoen op het gebied van schrijven, onderzoek doen, film en fotografie, enzovoorts.

Vrijwilligersorganisaties

Deze doelgroep kan op twee manieren worden benaderd: als partner of als afnemer. Boven alles zijn vrijwilligersorganisaties partner van Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland. Er wordt namelijk een beroep op hen gedaan om meer vrijwilligers te werven voor het netwerk. Onder een vrijwilligersorganisatie verstaan we een organisatie die: werkt met één of meer vrijwilligers, behoefte heeft aan ondersteuning bij scholing en begeleiding vrijwilligers van en het nut van een provinciaal netwerk inziet.

Vrijwilligersorganisaties kunnen hun vrijwilligers onderbrengen in het netwerk in ruil voor scholing en begeleiding. Tegelijkertijd zijn vrijwilligersorganisaties potentiële afnemers van Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland. Zij kunnen gebruikmaken van de kennis en expertise van het netwerk. De doelgroep vrijwilligersorganisaties bestaat uit: leden van Erfgoed Gelderland: musea, archieven, historische verenigin-

gen, kastelen & landgoederen, archeologische werkgroepen en niet-leden van Erfgoed Gelderland.

Afnemers

Afnemers zijn alle partijen die de kennis, expertise en maatschappelijke relevantie van Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland willen inzetten voor eigen doeleinden. De vergoeding die zij daarvoor betalen wordt ingezet voor de financiering van (scholings)activiteiten voor de aangesloten erfgoedvrijwilligers. Potentiële afnemers zijn bijvoorbeeld overheden, bedrijven en instellingen, vrijwilligersorganisaties.

Profielschets potentiële afnemer:
- Wil dat zijn organisatie of project participatie bevordert;
- Is op zoek naar professionele en kundige (tijdelijke) medewerkers;
- Heeft bij voorkeur een affiniteit met erfgoed.

ERFGOEDVRIJWILLIGERS DOEN BELANGRIJK WERK

Boodschap per doelgroep

De hoofdboodschap die Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland verspreidt luidt: **Erfgoedvrijwilligers doen belangrijk werk!** Per doelgroep wordt deze boodschap vanuit een andere invalshoek ingevuld. De boodschappen krijgen een plaats op de website erfgoedvrijwilliger.nl en worden van daaruit verspreid naar het juiste publiek. De middelen om de boodschappen over te brengen verschillen per doelgroep.

"SLUIT JE AAN BIJ NETWERK ERFGOEDVRIJWILLIGERS GELDERLAND"

Doelgroep: Bestaande en potentiële erfgoedvrijwilligers

Invalshoek: Deze boodschap moet (potentiële) erfgoedvrijwilligers activeren om zich aan te sluiten bij Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland. In de boodschap voor potentiële erfgoedvrijwilligers wordt een wervende component voor vrijwilligerswerk toegevoegd. In beide boodschappen komt het volgende naar voren:

- Erfgoedvrijwilligerswerk is van (maatschappelijk) belang;
- Erfgoedvrijwilligers Gelderland biedt scholingsmogelijkheden;
- Het netwerk brengt je in contact met andere erfgoedvrijwilligers en –professionals.

Middelen: Erfgoedvrijwilliger.nl, sociale media, traditionele media en evenementen.

"PROFESSIONALISEER UW VRIJWILLIGERS"

Doelgroep: Vrijwilligersorganisaties

Invalshoek: Uit de boodschap moet ook blijken dat vrijwilligersorganisaties terecht kunnen bij Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland voor scholing en begeleiding van hun vrijwilligers. De boodschap bevat de volgende componenten:

- Vrijwilligers doen veel en belangrijk werk voor uw organisatie;
- Erfgoedvrijwilligers Gelderland biedt scholing voor uw vrijwilligers;
- Erfgoedvrijwilligers Gelderland organiseert activiteiten waarin (uw) vrijwilligers erkenning en waardering ervaren;
- Het netwerk vertegenwoordigt een sterk netwerk van vrijwilligersorganisaties in de erfgoedsector en vergroot daarmee de zichtbaarheid en slagkracht van deze organisaties.

Middelen: Erfgoedvrijwilliger.nl en business-to-business (acquisitiebeleid).

"ZET ERFGOEDVRIJWILLIGERS IN VOOR UW PROJECT"

Doelgroep: Afnemers

Invalshoek: De maatschappelijke relevantie en expertise van (erfgoed)vrijwilligers staan centraal in deze boodschap. Potentiële afnemers van de diensten van Erfgoedvrijwilligers Gelderland worden overtuigd van de voordelen van het inzetten van het netwerk. De boodschap wordt als volgt opgebouwd:

- Het netwerk helpt burgers betrekken en participeren bij uw project en/of organisatie;
- Erfgoedvrijwilligers Gelderland biedt expertise en kwaliteit;
- Inzet van (erfgoed)vrijwilligers toont het maatschappelijk belang van uw project en/of organisatie aan.

Middelen: Erfgoedvrijwilliger.nl en business-to-business (acquisitiebeleid)

MIDDELEN EN MEDIA

Behalve het uitdragen van eerdergenoemde boodschappen, worden de middelen en media van Netwerk Erfgoed-vrijwilligers Gelderland ingezet om de bekendheid en herkenbaarheid van het netwerk te vergroten. Een sterk logo en aansprekende huisstijl zijn daarbij van belang.

Erfgoedvrijwilliger.nl

De website erfgoedvrijwilliger.nl is het belangrijkste medium om de hoofdboodschap van het Netwerk Erfgoedvrijwilligers (Erfgoedvrijwilligers doen belangrijk werk!) over te brengen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van aansprekend foto- en filmmateriaal van erfgoedvrijwilligers die aan het werk zijn of samen een leuke of educatieve activiteit doen.

De website erfgoedvrijwilliger.nl wordt uitgebreid per doelgroep. De pagina voor vrijwilligers bevat:

- Informatie over het netwerk;
- Een overzicht van scholing en activiteiten die worden aangeboden aan leden van het netwerk;
- Een functie om je aan te melden bij het netwerk.

De pagina voor (erfgoed)vrijwilligersorganisaties bevat:
- Een overzicht van de voordelen en diensten die het netwerk biedt;
- Een prijsopgave;
- Ervaringen van andere (erfgoed)vrijwilligersorganisaties die hun vrijwilligers hebben ondergebracht bij het netwerk;
- Een functie om contact op te nemen met het netwerk.

De pagina voor afnemers bevat:
- Een overzicht van de voordelen en diensten die het netwerk en vrijwilligerswerk bieden;
- Een prijsopgave;
- Ervaringen van andere afnemers die vrijwilligers uit het netwerk hebben ingezet;
- Een functie om contact op te nemen met het netwerk.

Sociale media en traditionele media en evenementen

Een jonge doelgroep is het beste te bereiken via sociale media. Meer dan 80% van mensen tussen de 18 en 29 jaar gebruikt ten minste één sociale mediakanaal. Daarom wordt bij de werving van nieuwe jonge erfgoedvrijwilligers ingezet op onder meer Facebook en Instagram. Belangrijk daarbij is dat het beeld kleurrijk is en er niet te veel tekst wordt gebruikt. Met behulp van advertenties op Facebook en gesponsorde 'Stories' op Instagram wordt ook de doelgroep bereikt die nog niet bekend is met erfgoedvrijwilligerswerk.

Via advertenties in onder meer huis-aan-huis bladen wordt de zichtbaarheid van het Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland en erfgoedvrijwilligerswerk in het algemeen vergroot. Op evenementen waarop vrijwilligers en potentiële vrijwilligers aanwezig zijn (zoals de Gelredagen, Gelderse Landdag, openingen van tentoonstellingen, enzovoorts) worden wervende flyers verspreid.

Business-to-business

Onder de business-to-business communicatie van Erfgoed Gelderland vallen onder meer de Erfgoed Gelderland nieuwsbrief, sociale media en coöperatievergaderingen. Daarnaast zal Erfgoedvrijwilligers Gelderland worden opgenomen in het acquisitiebeleid van Erfgoed Gelderland.

ORGANISATIESTRUCTUUR

Er is een aantal partijen betrokken bij het slagen van Netwerk Erfgoedvrijwilligers Gelderland. Aangezien het netwerk alle erfgoedvrijwilligers in Gelderland verbindt en professionaliseert, is dit netwerk waardevol voor alle betrokken partijen.

Provincie Gelderland

Functie: financiële ondersteuning

Provincie Gelderland zorgt voor een financiële basis voor het netwerk. Met een Gelders netwerk van erfgoedvrijwilligers bevordert Provincie Gelderland de participatie en betrokkenheid van haar inwoners. Erfgoed verbindt. Het geeft inwoners een besef van de eigen geschiedenis en creëert een gevoel van gemeenschappelijkheid.

Erfgoed Gelderland

Functie: coördinering en werving

Erfgoed Gelderland begeleidt en coördineert het vrijwilligersnetwerk. Zij verzorgt de overkoepelende communicatie van het netwerk en werft nieuwe vrijwilligers. Erfgoed Gelderland voorziet daarmee in de groeiende behoefte van haar achterban naar meer geschoolde vrijwilligers. Bovendien biedt het netwerk Erfgoed Gelderland de gelegenheid om de maatschappelijke relevantie van erfgoed(vrijwilligers)werk te etaleren.

(Erfgoed)vrijwilligersorganisaties

Functie: aandeelhouder

Erfgoed(vrijwilligers)organisaties zijn belangrijke aandeelhouders. Tegen een kleine vergoeding worden hun vrijwilligers lid van het netwerk. De aangesloten vrijwilligers ontvangen scholing, begeleiding en kunnen bijdragen aan interessante projecten en onderzoeken. Bovendien stimuleert de overkoepelende communicatie van Erfgoedvrijwilligers Gelderland de aanwas van nieuwe leden bij deelnemende erfgoedvrijwilligersorganisaties.

Vrijwilligers
Functie: uitvoering

De vrijwilligers doen maatschappelijk relevant werk. Zij ontvangen scholing en begeleiding van Erfgoed Gelderland. Daarnaast worden zij onderdeel van een groot netwerk dat leuke en leerzame activiteiten organiseert waardoor zij in contact komen met andere vrijwilligers.

Mogelijke samenwerkingspartners
Functie: uiteenlopend

Er zijn verschillende samenwerkingspartners denkbaar. Zij kunnen een rol spelen bij de scholing van aangesloten vrijwilligers, de werving van nieuwe erfgoedvrijwilligers en de invulling van het activiteitenprogramma voor de leden. Bijvoorbeeld:
- Vrijwilligerscentrales in Gelderland
- Radboud Universiteit Nijmegen
- Hogeschool Arnhem en Nijmegen
- Studentenverenigingen (GSV Excalibur, KNUS, Organisatie Studenten Kunstgeschiedenis OSK)
- Jonge Historici
- Re-enactment groepen

OMSCHRIJVING VRIJWILLIGERSWERK
De erfgoedvrijwilligers van het netwerk doen maatschappelijk relevant werk in ruil voor scholing, inhoudelijke begeleiding, leuke en/of leerzame activiteiten. Daarnaast brengt het vrijwilligers uit de sector samen en wordt er een gemeenschappelijke groep gevormd.

Maatschappelijk relevant werk
Werken in de erfgoedsector doet ertoe! Er zijn uiteenlopende werkzaamheden die bijdragen aan het behoud, de verrijking en verspreiding van erfgoed. De leden van Erfgoedvrijwilligers Gelderland zouden de volgende taken op zich kunnen nemen:

- Archief- en literatuuronderzoek met een duidelijke onderzoeksvraag
- Fotograferen van historische locaties en/of collecties
- Schrijven en redigeren van verhalen
- Ooggetuigen interviewen (oral history)
- Op maat (bijv. helpen bij Gelredagen)

Een duidelijke omschrijving en afbakening van taken helpt bij het behoud van productiviteit en helpt bij ledenwerving. Voordat een taak wordt uitgezet bij een erfgoedvrijwilliger is het volgende van belang:
- De opdracht/onderzoeksvraag moet duidelijk zijn geformuleerd;
- De kaders (planning/strekking/enz.) moeten helder zijn;
- Het verwachtte eindproduct moet duidelijk worden gecommuniceerd;
- Er moet inhoudelijke begeleiding zijn.

Scholing
Om de kwaliteit te waarborgen moet de kennis van de vrijwilligers regelmatig worden aangevuld of opgefrist. De vrijwilligers kunnen (bij)scholing ontvangen voor het specifieke werk dat zij (gaan) doen. Een greep uit de mogelijke cursussen:
- Inburgeringscursus Gelderse Geschiedenis; creëren van Gelders identiteitsgevoel;
- Inhoudelijk college onderzoeksonderwerp;
- Aantrekkelijke webteksten schrijven voor beginners;
- Schrijven voor gevorderden;
- Hoe doe je archiefonderzoek;
- Historisch onderzoek doen: vraagstelling, bronnenkritiek, bronvermelding;
- Fotografiecursus;
- Filmen voor beginners;
- Oral history interviewtechniek;
- Transcriberen doe je zo;
- Sociale media voor Dummies.

Activiteiten
Voor veel vrijwilligers is het sociale aspect van hun werk van groot belang. Daarom organiseert Erfgoedvrijwilligers Gelderland op regelmatige basis leuke en/of leerzame (netwerk)activiteiten voor de leden van Erfgoedvrijwilligers Gelderland. Te denken valt aan:
- Een eerste (onderzoeks)pilot;
- Een groots jaarlijks event waarop de vrijwilligers in het zonnetje worden gezet en inhoudelijk gevoed worden;
- Excursies en uitstapjes;
- Historische locaties;
- Achter de schermen;
- Urban exploring;
- Leven in het verleden; re-enactment;
- Nieuwjaarsborrel Erfgoed Gelderland;
- Project-gerelateerde activiteiten;
- Vragenuurtje (à 3 keer per jaar).

Groepsvorming
Een hecht netwerk zorgt voor meer betrokkenheid. Het volgende moet een gevoel van verbondenheid bevorderen:

- Bewustzijn gemeenschappelijke Gelderse geschiedenis (inburgeringscursus);
- Communicatiemogelijkheden via www.erfgoedvrijwilliger.nl;
- Facebook community;
- Betrekken bij ontwikkeling logo.

INDICATIE KOSTEN

Er is een eenmalige investering nodig van €5.700,- voor de start van het netwerk en de ledenwerving en promotie. Daarnaast is vanaf de start van het netwerk een jaarlijks bedrag van €44.850,- beraamd. De algemene coördinatie, begeleiding en communicatie van het vrijwilligersnetwerk is een functie van ongeveer 16 uur per week.

De werkzaamheden zijn onder meer, maar niet beperkt tot:

- Organisatie en aanwezigheid activiteiten;
- Organisatie en aanwezigheid bijscholing;
- Organisatie en aanwezigheid vragenuurtjes;
- Beheer communicatiemogelijkheden erfgoedvrijwilliger.nl;
- Schrijven, publiceren en versturen nieuwsbrieven (3 per jaar);
- Vertalen werk naar hapklare onderzoeksvragen/ opdrachten voor vrijwilligers;
- Inhoudelijke begeleiding en behandeling vragen;
- Verwerking resultaten vrijwilligers en terugkoppeling naar eindgebruiker;
- Werving en ledenadministratie;
- Acquisitie taken/subsidies regelen.

Na deze periode moet er een keuze gemaakt worden of het netwerk door de leden zelf gedragen gaat worden of dat het netwerk tot de reguliere taken van Erfgoed Gelderland gaat behoren. We schatten in dat het Netwerk Erfgoedvrijwilligers drie jaar nodig heeft om te ontwikkelen tot een hecht en stevig netwerk. Het totaalbedrag voor dit project voor de periode 2018-2021 komt daarmee uit op **€140.250,-**

VERHAAL *van* GELDERLAND

VERSTERKEN HISTORISCHE VERENIGINGEN

"WIE ZIJN WIJ EN VOOR WIE ZIJN WIJ ER?"

LIESBETH TONCKENS

Historische verenigingen zijn sterke lokale organisaties die zich bezighouden met de lokale historie in de ruimste zin van het woord. Zij doen zelf (beperkt) onderzoek, geven een tijdschrift uit, organiseren lezingen, excursies en filmavonden, zetten zich in voor het behoud van een monument, geven rondleidingen en beheren een collectie die soms is ondergebracht in oudheidkamer of lokaal historisch museum.

Erfgoed Gelderland onderhoudt al 60 jaar banden met deze verenigingen en ondersteunt ze op uiteenlopende terreinen. De afgelopen jaren zijn er bijeenkomsten georganiseerd waar overkoepelende thema's aan bod kwamen zoals: schrijven van artikelen, educatie, sociale media of subsidies.

KENMERKEN VAN HISTORISCHE VERENIGINGEN

De gemiddelde leeftijd van leden van historische verenigingen ligt tussen de 50 en 70 jaar, het merendeel van hen is man. Het aantal actieve leden ligt tussen de 15 en 30 personen, het aantal leden dat het tijdschrift ontvangt is gemiddeld 680. De inkomsten komen vooral uit contributies, verkoop van publicaties en giften.

De meeste verenigingen hebben een bestuur en een aantal werkgroepen die zich bezighouden met inhoudelijke en organisatorische zaken. Er wordt naar tevredenheid samengewerkt met andere lokale organisaties, soms met andere historische verenigingen. Over het algemeen zijn de historische verenigingen gericht op de eigen lokale historie en voegt regionale of bovenregionale samenwerking in de ogen van besturen weinig toe. Hieruit blijkt dat de focus met name ligt op de inhoud[1]. Uit een stageonderzoek (2012) kwam het beeld naar voren dat de verenigingen heel goed zelf hun boontjes konden doppen en geen behoefte hadden aan het opzetten van een Gelders samenwerkingsverband van historische verenigingen. Erfgoed Gelderland heeft de afgelopen jaren wel een aantal symposia georganiseerd die goed bezocht werden door gemiddeld 25 tot 30 verenigingen. Door de betere contacten die hieruit ontstaan zijn bleek dat er bij de besturen van de verenigingen actuele vragen spelen. Zaken waar in het onderzoek van 2012 geen aandacht aan werd besteed.

[1] Hoogte, Marlous van der, *Gelderse Historische Verenigingen, Ver- of Gedeeld erfgoed?*, stageverslag Stichting Gelders Erfgoed, Zutphen, 2012.

PILOT

Twee historische verenigingen hebben zich aangemeld voor de pilot binnen het Verhaal van Gelderland. Met Oudheidkundige Vereniging Salehem is een Sterkte-Zwakte analyse (SWOT) gedaan, waarvan verslag wordt gelegd op film. De Historische Vereniging Steenderen is het afgelopen half jaar intensief begeleid bij haar ontwikkeling binnen het project HVS 2.0. Daarnaast is een bijeenkomst voor historische verenigingen georganiseerd waarbij zaken als provinciale subsidie, omgang met gemeenten, begeleidingsmogelijkheden en kansen voor de toekomst centraal stonden. Onder de aanwezigen is een behoeftenonderzoek gedaan. De hulpvraag vanuit de historische verenigingen is hierna goed op gang gekomen.

ACTUELE ZORGEN

Besturen van de historische verenigingen realiseren zich dat de vereniging vergrijst, maar ze weten niet goed hoe ze het tij kunnen keren. Bij verdergaande vergrijzing is terugloop van het aantal leden een logisch vervolg. Het invullen van bestuursfuncties kost steeds meer moeite en er zijn problemen rondom huisvesting en gemeentelijke subsidies. Gemeentelijke subsidiegevers hebben vaak een prestatie-eis rondom het betrekken van de eigen inwoners en (basis)scholen.

De verenigingen presteren zeer verschillend. Waar de ene vereniging bloeit met lezingen en filmavonden of het organiseren van activiteiten, heeft de ander moeite het hoofd boven water te houden. Er zijn drie typen vereniging te onderscheiden:

1. De 'nomade' vereniging, zonder vast honk, die voornamelijk onderzoekt en publiceert.

2. De 'klassieke' vereniging met een eigen documentatieruimte en beperkte activiteiten.
3. De vereniging die tevens oudheidkamer of streekmuseum is, en meer ruimte heeft voor het organiseren van activiteiten rondom de eigen sfeervolle locatie.

De druk van buitenaf op de verenigingen wordt groter en de vraag die Erfgoed Gelderland steeds vaker bereikt gaat over het nadenken over de herpositionering van de historische vereniging: Wie zijn wij en voor wie zijn wij er?

ONDERSTEUNING

Erfgoed Gelderland wil met de verenigingen dit probleem bespreekbaar maken en verenigingen ondersteunen die openstaan voor het gesprek over de toekomst. Dit wordt op de volgende wijze aangepakt:

1.Training

Een training voor *besturen en voorzitters van werkgroepen* met aandacht voor:

- Bewustwording van het eigen bestaansrecht en uitdragen van missie en visie.
- Het in kaart brengen van stakeholders en doelgroepen en het belang om daarmee het gesprek aan te gaan.
- De sterke en zwakke kanten van de organisatie met oog op te benutten kansen voor ontwikkeling en vernieuwing.

2.Handboek

- Een handboek met daarin praktische handvatten rondom actuele thema's zoals: verjonging van de vereniging, betrekken van het onderwijs, beknopte handleiding goed bestuur, hoe bereik ik een groter en jonger publiek, inzetten van sociale media, samenwerken, plaats in de gemeenschap en aantrekkelijke presentatie/schrijven voor een breed publiek.
- Handboek gedrukt in beperkte oplage en als pdf-bestand te downloaden.

3.Filmpjes

- Korte filmpjes van max. 3 minuten. Per filmpje wordt één van bovenstaande thema's behandeld. De filmpjes inspireren om met een thema aan de slag te gaan via het handboek, of hulp te zoeken om het probleem uit te diepen. Bovendien kunnen ze worden ingezet als promotiemiddel voor de historische verenigingen.

'Still uit inspiratiefilmpje Oudheidkundige vereniging Salehem.'

- De films zijn te vinden op website en YouTube-kanaal van Erfgoed Gelderland en worden actief gepromoot.

4.Bijeenkomsten/netwerk binnen de coöperatie Erfgoed Gelderland

- Ledennieuwsbrief voor historische verenigingen.
- Landingspagina op platforms/websites voor historische verenigingen.
- Jaarlijks symposium rondom actualiteit voor historische verenigingen.
- Netwerk historische verenigingen.

INDICATIE KOSTEN

Van bovengenoemde vier activiteiten vallen de nummers 1 en 4 onder de regulieren taken van Erfgoed Gelderland. Hiervoor is geen aanvullende financiering nodig. Voor het samenstellen, vormgeven en in beperkte oplage drukken van het handboek en het maken van de filmpjes zijn aanvullende gelden noodzakelijk. Wij beramen de kosten voor het handboek op €6.000,-

Het maken van de filmpjes op locatie en het animeren/ aantrekkelijk maken ervan kost €2.500,- per filmpje. Wij willen de komende twee jaar (2018-2020) acht van deze filmpjes produceren. Het totaalbedrag voor dit project komt daarmee uit op **€26.000,-**

HET DIGITALE LOKALE VERHAAL

DE LOKALE GESCHIEDENIS IN BEELD

MARGRIET VAN LEEUWEN

GELRIANA

Gelderland kent een rijke geschiedenis. Musea, archieven, historische verenigingen en andere erfgoedinstellingen spelen een belangrijke rol in het onderzoeken, behouden en uitdragen van deze historie. De wereld om ons heen verandert voortdurend. Het belang van historie en erfgoed wordt steeds duidelijker. Historie geeft context aan het heden, en is een spiegel voor de toekomst. Bibliotheek Arnhem in Rozet is dé openbare bibliotheek in Nederland op het gebied van geschiedenis. De erfgoedcollectie van de Gelderland Bibliotheek heeft hierin een specialisatie op het gebied van de Tweede Wereldoorlog en biedt een verdieping op de Gelderse geschiedenis.

De Gelderland Bibliotheek van het Erfgoedcentrum in Rozet Arnhem[1] is een grote schatkamer met haar collectie Gelriana. Boeken, brochures, dvd's, ansichtkaarten, gravures, foto's, kranten, tijdschriften, handschriften en oude drukken, genealogische bronnen, kaarten, atlassen én een speciale Market Garden-collectie. Gelderse tijdschriften, kranten en jaarboeken zijn op artikelniveau ontsloten. De databank Gelderland in Beeld bestaat uit de gedigitaliseerde collectie van ruim 60.000 Gelderse afbeeldingen van onze ansichtkaarten, landkaarten, gravures en foto's.

AANLEIDING

Onderdeel van deze grote collectie Gelriana is de collectie tijdschriften van alle (ca. 100) historische verenigingen in Gelderland. Deze tijdschriften uit heel Gelderland worden in het Erfgoedcentrum bewaard en de artikelen uit deze tijdschriften zijn, voorzien van trefwoorden, te vinden in de catalogus van de Bibliotheek in Arnhem. Het aantal beschreven artikelen (uit tijdschriften en kranten) bedraagt op 1 februari 2018 zo'n **125.000**.

Dit is een unieke collectie. Nergens in Nederland worden al deze tijdschriften bewaard en op zo'n manier ontsloten, dat ze goed doorzoekbaar en vindbaar zijn. Een waardevolle bron voor onderzoekers, wetenschappers, studenten, amateurhistorici en lokaal geïnteresseerden. Deze bron wordt nog groter als de artikelen zelf gedigitaliseerd worden. Dan kan niet alleen op trefwoorden, maar ook in de tekst op woorden worden gezocht. Bovendien is de tekst ook meteen beschikbaar.

Ten grondslag aan dit project ligt de grote wens om deze unieke collectie toegankelijk en beschikbaar te maken voor een groter publiek en vooral de lokale bevolking in hun eigen omgeving te laten genieten van hun geschiedenis. Door de collectie digitaal en makkelijker doorzoekbaar te maken dragen we bovendien bij aan een kwaliteitsslag op wetenschappelijk vlak betreffende de geschiedschrijving over de provincie Gelderland.

[1] De Gelderland Bibliotheek is de erfgoedafdeling van de Bibliotheek in Arnhem. Samen met het Historisch Museum Arnhem vormen zij het Erfgoedcentrum in Rozet. Rozet is het huis voor de Bibliotheek Arnhem en Kunstbedrijf Arnhem. In augustus 2016 zijn de beide instellingen bestuurlijk gefuseerd. Vanaf januari 2018 werkt Rozet aan een gezamenlijke programma in het teken van taal, kunst en erfgoed. Vanuit verschillende functies zullen deze namen in deze notitie door elkaar worden gebruikt.

SAMENWERKING

Erfgoed Gelderland is een coöperatie van ruim 175 erfgoedorganisaties. Zij stimuleren, professionaliseren en faciliteren de onderlinge samenwerking in het Gelderse erfgoedveld, waaronder onder andere ca. 89 historische verenigingen, en ontsluiten, borgen en presenteren hierbij hun kennis en kunde. De missies van Erfgoed Gelderland en de Gelderland Bibliotheek van Erfgoedcentrum Rozet sluiten naadloos bij elkaar aan:

Bewaren, beleven, leren!

- Bewaren van materiële en immateriële collecties
- Het publiek het verleden laten beleven
- Kinderen en volwassenen te laten leren van historie

Sleutel in de lokale geschiedenis is de historische vereniging.

Een **historische vereniging** of oudheidkundige kring is een vereniging van vrijwilligers die zich bezighoudt met onderzoek naar de eigen leefomgeving, het bevorderen van belangstelling voor die eigen leefomgeving en het vergroten van kennis over die omgeving in het verleden en heden. Vaak is een historische vereniging gebonden aan een stad of gemeente en probeert ze de geschiedenis van die plaats levendig te houden. Zij zijn vaak een belangrijke cultuurdrager in de gemeente.

De laatste jaren kunnen de historische verenigingen/ oudheidkundige kringen rekenen op meer aandacht voor hun onderzoek. Dit komt vooral voort uit een grote maatschappelijke belangstelling voor geschiedenis en genealogie. De traditie van het van generatie op generatie overleveren van de familiegeschiedenis wordt vaak niet langer voortgezet. Veel mensen gaan daardoor zelf op onderzoek naar hun eigen herkomst. Hiervoor kunnen ze vaak terecht bij een lokale historische vereniging.

De historische verenigingen hebben een passie voor het lokale verhaal. De gerichtheid op de eigen leefomgeving brengt met zich mee dat de vrijwilligers van de vereniging over het algemeen weinig samenwerken met andere instellingen en verenigingen. Toch kan dit veel winst brengen, zoals uitwisseling van kennis en ervaring, efficiëntie, gezamenlijk oppakken van projecten etc. Eenvoudige toegang tot gedigitaliseerde materialen van andere historische verenigingen kan bijdragen aan de ontwikkeling van een interregionale samenwerkingsmentaliteit tussen historische verenigingen.

Historische verenigingen kampen met vergrijzing. Door beter zichtbaar te maken wat ze doen zal de aandacht voor de historische verenigingen kunnen groeien. Dit project wil deze verbreding van horizon bewerkstelligen.

De digitalisering gaat in fasen en per regio. Verwacht wordt dat samenwerking met naastgelegen verenigingen binnen de regio het beste tot stand kan worden gebracht. Bijkomend doel is de banden verstevigen met Erfgoed Gelderland, het Erfgoedcentrum Rozet, de lokale bibliotheek én onderzoekers aan de universiteit.

DOELSTELLING EN RESULTAAT

Het doel van het project is:

DE UNIEKE COLLECTIE HISTORISCHE TIJDSCHRIFTEN VAN DE GELDERLAND BIBLIOTHEEK VOOR IEDERE INWONER VAN GELDERLAND BESCHIKBAAR MAKEN.

Dat zou moeten leiden tot de volgende resultaten:

- Alle historische tijdschriften zijn volledig gedigitaliseerd beschikbaar en dus woord voor woord doorzoekbaar. Dit in combinatie met de trefwoorden ontsluiting op artikelniveau zorgt ervoor dat de informatie uit de tijdschriften heel gemakkelijk en voor een grotere groep toegankelijk is.
- De tijdschriften van de historische verenging blijven nu niet alleen op papier maar ook digitaal bewaard. De bestanden zijn in de toekomst klaar voor de historische databank Delpher.
- De betrokkenheid van de historische verenigingen met elkaar, Erfgoed Gelderland, het Erfgoedcentrum en dus de Gelderse geschiedenis is vergroot.
- Historische verenigingen hebben meer weet, en zijn zich bewust, van kwesties rondom beeld- en auteursrechten.
- De digitale bestanden zijn in te zien in de lokale bibliotheek en beschikbaar voor de historische vereniging zelf.
- De zichtbaarheid van (de collectie van) de Gelderland Bibliotheek in het Erfgoedcentrum is vergroot.
- De Gelderse inwoner kan voor haar lokale historie in haar lokale bibliotheek terecht.

Wie wordt hiermee bereikt?

- Inwoners van Gelderland met interesse in Gelderse en/of lokale geschiedenis
- Studenten geschiedenis aan universiteiten
- Studenten geschiedenisleraar aan de hogescholen
- Historici
- Amateurhistorici
- Musea
- Stamboomonderzoekers
- Etc.

DIGITALISERING

Zoals gezegd is de tijdschriftencollectie uniek. Nergens in Nederland is een dergelijke collectie beschikbaar en zo ontsloten, ook bij de Koninklijke Bibliotheek niet.

Sinds een paar jaar is de historische database Delpher beschikbaar. In Delpher zitten miljoenen gedigitaliseerde teksten uit Nederlandse kranten, boeken en tijdschriften die woord voor woord doorzocht kunnen worden. De teksten komen uit de collecties van diverse wetenschappelijke instellingen, bibliotheken en erfgoedinstellingen.

Het bestand groeit, maar wordt beperkt door auteursrechten. Daarom worden er geen publicaties van na 1960 opgenomen. Daarmee zijn ze volledig rechtenvrij. De tijdschriften van de historische vereniging zijn grotendeels na deze datum verschenen.

De historische verenigingen zijn eigenaar van de tijdschriften en de artikelen en houder van de auteursrechten. Veelal kennen zij de auteurs en hebben daar afspraken mee gemaakt. Met iedere vereniging wordt een overeenkomst gemaakt waarin de vereniging de verantwoordelijkheid voor deze rechten op zich neemt. Alle tijdschriften worden gedigitaliseerd volgens de normering van Metamarfoze voor Delpher, zodat zij in de toekomst wel opgenomen kunnen worden.

In Gelderland is de collectie van alle bibliotheken verzameld in een Gelderse bibliotheekcatalogus. De leverancier van de catalogus, Infor, biedt een viewer aan waarmee digitale tekst-, geluid- en beeldbestanden te zien en te horen zijn. De module is ontwikkeld door de Universiteitsbibliotheek Brussel. De teksten worden via deze viewer getoond.

Deze viewer toont de volledige tekst; er kan op woorden in de tekst gezocht en door de tekst gebladerd worden. Via de catalogus kan er ook gezocht worden op trefwoorden en daarna kan de gedigitaliseerde tekst worden aangeklikt. Uiteindelijke doel is dat in elke lokale bibliotheek het tijdschrift van de lokale vereniging digitaal in te zien is. Ook kunnen de bestanden door de historische vereniging zelf ingezet worden voor een website of andere toepassingen. Zo zijn de teksten die in Arnhem bewaard blijven in te zien door elke inwoner van Gelderland.

PILOT OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING GROENLO

Het totale project is een omvangrijke klus. Daarom is gekozen om eerst met een pilot te beginnen. Zo kan de software getest worden, overzicht verkregen worden hoe het proces werkt, welke hobbels genomen moeten worden en wat de inzet van mens en materiaal is.

Afgelopen half jaar is er met de Oudheidkundige Vereniging Groenlo een pilot gestart. Met de voorzitter, de heer Ben Verheij, is verkend hoe de pilot aan te pakken. Verschillende scenario's zijn bedacht: van het zelf laten digitaliseren door de historische vereniging tot uitbesteden, en van het afkopen van beeld- en auteursrechten tot individueel toestemming vragen door de verenigingen aan de auteurs. Uiteindelijk is samen met het Erfgoedcentrum de set te digitaliseren tijdschriften samengesteld en zijn gesprekken met Delpher en Erfgoed Gelderland gevoerd. Bibliotheek Arnhem heeft het digitaliseringsproces op zich genomen.

Feitelijke stappen binnen het technische proces:

Bibliotheek Arnhem heeft de genoemde catalogusmodule aangeschaft, toestemming gevraagd en gekregen van alle Sambis-bibliotheken om deze module in de Gelderse catalogus in te voeren. De module is geïmplementeerd, de tijdschriftencollectie is gecomplementeerd en digitaal klaargemaakt. Er wordt een aanvulling in de titelbeschrijving van de catalogus gemaakt zodat er automatisch een link gelegd kan worden tussen titelbeschrijving en gedigitaliseerde tekst. Bestanden worden geconverteerd en opgeslagen. Verbinding tussen catalogus en digitale bestanden wordt automatisch aangebracht. De testfase volgt en indien die goed verloopt, is het systeem operationeel.

PILOT VERLOOP PLANNING EN FASERING

(vanaf 2.1 blauwdruk voor vervolgtrajecten)

Onderzoeksfase

0.1	*Plan van aanpak*
0.2	*Onderzoek Delpher/Koninklijke Bibliotheek*
0.3	*Onderzoek auteursrechten*
0.4	*Onderzoek catalogus*
0.5	*Presentatie DAM module*
0.6	*Onderzoek Infor/ActaCom*

Automatisering/software

1.1 Toestemming Sambis-bibliotheken
1.2 Aanschaf licentie module
1.3 Implementatie gereed
1.4 Converteren

Digitalisering

2.1 Tijdschriften digitaal klaar maken
2.2 Verzending
2.3 Digitaliseren
2.4 Opslaan bestanden

Matching

3.1 Aanpassing catalogus
3.2 Verbinding catalogus en digitale bestanden

Operationeel

4.1 Testfase/HV Groenlo
4.2 Presentatie 10 maart
4.3 Deskundigheidsbevordering Bibliotheek Groenlo
4.4 Opening in Bibliotheek Groenlo
4.5 Evaluatie

TOEKOMST

We bouwen verder. Iedere Gelderse burger dient toegang te hebben tot de informatie die hij nodig heeft, en dat geldt zeker ook voor de lokale historie. Samen met de Oudheidkundige Vereniging Groenlo wordt in maart ter gelegenheid van de digitalisering een feestje gevierd in de bibliotheek in Groenlo. Daarna volgt de evaluatie.

De volgende stap willen we zetten met de regio Veluwe. Daar beginnen we van voren af aan. Op basis van de ervaringen uit de pilot Groenlo wordt opnieuw een plan gemaakt voor deze regio. Op de Veluwe zijn ca. 30 historische verenigingen actief, ieder met eigen uitgaven en een tijdschrift.

1. In de onderzoeksfase zullen bijeenkomsten moeten worden belegd voor draagvlak en informatie-uitwisseling. Het streven is elke vereniging mee te krijgen! Ook komen er cursussen beeld- en auteursrecht. Historische verenigingen zullen hun auteursrechten op orde moeten brengen. In deze fase is een grote rol voor Erfgoed Gelderland weggelegd. Het betrekken van bibliotheken zal op het bord liggen van Bibliotheek Arnhem.
2. Ten aanzien van automatisering en software zullen de licenties moeten worden uitgebreid.
3. Historische verenigingen zullen moeten worden begeleid in de digitalisering. Materiaal zal op een uniforme wijze moeten worden aangeleverd. Medewerkers vanuit het Erfgoedcentrum trekken hierin samen met hen op.
4. Qua matching zullen voor de 30 periodieken aanpassingen in de titelbeschrijvingen gemaakt moeten worden. Dit is een grote klus voor Bibliotheek Arnhem. Het converteerproces zal ook omvangrijk zijn; 126.000 pagina's moeten worden bewerkt.
5. In de operationele fase zal weer getest moeten worden.

INDICATIE KOSTEN

Een totale inschatting van de kosten voor de regio Veluwe is niet te maken zonder vooronderzoek. Gezien de grote hoeveelheid partijen was dit vooronderzoek niet uit te voeren binnen het tijdsbestek van de pilot. De kosten van pure digitalisering weten we wel. Er zijn dertig historische verenigingen met dertig tijdschriften met een wisselend aantal jaargangen en verschillende formaten. Voor het sec digitaliseren van de circa 126.000 pagina's ramen we **€55.000,-.** Daarbij zijn personeelskosten niet inbegrepen.

In de pilot maakte de pure digitalisering 10% van de totale kosten uit. Voor de regio Veluwe wordt deze verhouding anders. De omliggende kosten worden namelijk minder. Zo is er al geïnvesteerd in de modules en viewer. Afhankelijk van de hoeveelheid deelnemende verenigingen kunnen we bezien hoeveel begeleidingsuren er nodig zijn, hoeveel bijeenkomsten en hoeveel cursussen. Invoeren en aanpassen van de artikelgegevens zal een behoorlijke klus worden. Na de Veluwe willen we de rest van de provincie per regio aanpakken.